

De dalton-ib'er

Vera Otten-Binnerts en René Berends

Vera Otten-Binnerts en René Berends zijn daltonopleiders en onderzoekers bij het lectoraat Vernieuwingsonderwijs bij Saxion Hogeschool. Vera is ook lid van het Algemeen Bestuur van de NDV.

Steeds vaker werken daltonscholen op een planmatige manier aan het verbeteren van het daltongehalte van de school. En daarbij komen de daltoncoördinator of een daltonwerkgroep steeds meer 'in the lead' te staan. Deze ontwikkeling roept de vraag op hoe het werk van de interne begeleider zich daartoe verhoudt. Ook ontwikkelingen in het werkveld, bijvoorbeeld het streven naar meer gepersonaliseerd leren, houden ib'ers op daltonscholen bezig. Op de eerste netwerkdag voor dalton-ib'ers op 16 april 2019 zijn deze thema's aan de orde gesteld. In dit artikel houden we de discussies van die bijeenkomst tegen het licht.

De daltoncoördinator en de ib'er

De daltoncoördinator en de interne begeleider hebben beiden oog voor doorgaande lijnen. De focus van de 'daco' is daarbij meer op het systeem gericht, op de wijze waarop de uitwerkingen van de daltonvisie op school vormkrijgt. De interne begeleider, daarentegen, richt zich op hoe de doorgaande lijn er voor kinderen uitziet. Zijn of haar focus ligt op het 'ononderbroken ontwikkelingsproces' van alle kinderen, op het afstemmen op de onderwijsbehoeften. Dat onderscheid – systeem versus leerling – is natuurlijk kunstmatig. Er is absoluut sprake van overlap tussen de twee werkgebieden. Dat maakt het afstemmen op elkaar door ib'er en daco's nodig en wenselijk.

Werken met de daltonvisie voor ogen

Van een ib'er die op een daltonschool werkt, wordt uiteraard verwacht dat hij zich de daltonvisie van de school eigen maakt. Hij dient zich af te vragen wat die daltonvisie inhoudt, hoe hij zich daartoe verhoudt en wat de consequenties van die visie zijn op zijn werk als ib'er. Het gaat bij die daltonvisie om de brede vorming van kinderen tot 'fearless human

beings'. En de wijze waarop daaraan vormgegeven wordt, is volgens proefondervindelijk ervaren. Daltonscholen laten zich daarbij inspireren door de grondlegster van het gedachtegoed Helen Parkhurst. Zij stelde dat er niets leerzamer is dan ervaring. Daarom huldigen daltonscholen het principe dat leven, werken en leren het best 'geleerd' worden door te 'oefenen' met leven, werken en leren, in de veilige context van de school. De daltonwerkwijze is vooral 'leren voor het echie!' Dat is de essentie van effectiviteit als kernwaarde in het daltononderwijs.

Cognitief kwalificeren versus de daltonkernwaarden

De visie laat zien, dat het niet alleen gaat om het cognitief kwalificeren van kinderen. Daltononderwijs staat voor brede vorming en daarbij gaat het ook om de daltonkernwaarden: vrijheid in gebondenheid, zelfstandigheid, samenwerken en reflectie. En deze kernwaarden hebben altijd een onderwijskundig-didactisch aspect in zich, maar ook een pedagogische dimensie, waarbij de werkhouding en het gedrag van kinderen centraal staan.

Bij het beantwoorden van de vraag hoe op een daltonschool optimaal aangesloten kan worden bij de onderwijsbehoeften van alle leerlingen, behoort een ib'er dus ook aandacht te hebben voor die breed vormende daltonkernwaarden. Dan zullen ib'ers dus ook vragen dienen te beantwoorden als: Hoe help ik een kind kiezen? Hoe kun je een kind de vaardigheden bijbrengen om tot samenwerken te komen? Hoe kan een kind zijn leer- en motivatiestrategieën leren gebruiken? Hoe ontwikkelt een kind reflectievaardigheden zo dat hij van zijn werkervaringen leerervaringen maakt? Welke taal hebben ze eigenlijk nodig om tot reflectie op hun werk en op zichzelf te komen en hoe leren we ze dat aan op school?

Daltononderwijs vraagt dan ook om een vergroting van het arsenaal aan (ortho-)pedagogische en (ortho-)didactische vaardigheden van leraren. En de ib'er is daarbij de eerste die aangesproken kan worden.

De potentie van gepersonaliseerd leren op een daltonschool

Als je Parkhurst in één statement zou willen samenvatten, dan gaat het erom kinderen een stem te geven in hun eigen ontwikkeling. En Parkhurst ontwikkelde daarvoor een uniek middel – het assignment –, waarmee het onderwijs in principe gepersonaliseerd kan worden.

Het oorspronkelijke idee van 'dalton' was niet om tot het vergroten van zorgbreedte in een klassikale onderwijssetting te komen, niet om het aanbrengen van vormen van differentiatie, zelfs niet om het onderwijs te individualiseren. Bij deze 'acties' gaat het namelijk allemaal om 'acties van leraren'. Die is het onderwijs aan het afstemmen op de kinderen. In het daltononderwijs leren we kinderen mee te denken over het onderwijs dat hij zal ondergaan. Dat is de basis voor het afstemmen door de leraar. Het werken met groepsplannen hoort daarom – begrijpelijkerwijs – ook niet bij het daltononderwijs. Heel wat daltonscholen worstelen met die groepsplannen. In de grondgedachte is het idee van het werken met groepsplannen bedacht voor klassikale scholen, om die toch maar enigszins 'aan te zetten' tot een eerste vorm van (niveau)differentiatie. De werkelijke potentie van de daltonwerkwijze ligt erin kinderen meer de regie te leren nemen in hun eigen ontwikkeling.

De bedoeling, doelmatigheid en efficiëntie

De interne begeleider op de daltonschool stelt zich vanuit het perspectief van het ononderbroken ontwikkelingsproces van de leerling twee vragen: Doen we de goede dingen en doen we de dingen goed. De eerste vraag heeft betrekking op de realisatie van de visie in de praktijk. Het is daarvoor belangrijk goed naar de onderwijsdoelen te leren kijken.

Die zijn er drieledig. De opdracht aan de school om maatschappelijke en culturele kennis en vaardigheden te 'reproducen' heeft ertoe geleid dat we aan de kerndoelen en referentieniveaus moeten werken. Er is echter ook de opdracht voor de school om het kind de eigen talenten, interesses en voorkeuren te laten ontdekken en te laten ontwikkelen. Tot slot is er nog het eigen belang van de school. Daltonscholen willen kinderen opvoeden tot fearless human beings en dat betekent dat we ook aandacht besteden aan onderwerpen als duurzaamheid, burgerschap en leren debatteren en aan de ontwikkeling van vaardigheden om te onderzoeken, problemen op te lossen, te ondernemen en creatief te denken en te handelen. Ib'ers kunnen daltonteams daarbij helpen goed de focus te houden waar het team het 'echt' om te doen is. Bij het beter werken vanuit doelen, kan veel aanbod van methodelessen geschrapt worden, kunnen lessen gecompact worden. Dan ook kunnen leraren leren zich minder te bemoeien met leerprocessen waar ze zich niet mee hoeven te bemoeien ('Stay out of the way') en kan er samen tijdwinst 'gescoord' worden door vakken en domeinen te integreren.

In gesprek met de leerling

Het is de bedoeling dat de leraar met de kinderen het gesprek over de doelen aangaat. Eigenaarschap over het eigen leren kan alleen ontstaan als de doelen zichtbaar zijn voor de kinderen. Vervolgens kan er samen nagedacht worden over het maken van een

De dalton-ib'er aan het werk Beeld: Martijn Bakker

Afgelopen jaren hebben ib'ers geëxperimenteerd om vanuit een daltonvisie hun taak als ib'er te verscherpen. Hieronder een aantal voorbeelden van experimenten die uitgevoerd zijn:

- * betrokkenheid van kleuters vergroten door het formuleren van kinddoelen met daaraan gekoppelde activiteiten
- * Draagvlak creëren aan de hand van de stille tafelopdracht, zodat ruimte is voor eigen mening, puzzels op tafel komen en mogelijke oplossingen kunnen worden aangedragen.
- * Gericht observeren omtrent het werken vanuit doelen, waarbij de vraag centraal staat: werkt het ook doelgericht en effectief zoals we verwachten? Hoe werken de kinderen? Hoe vinden de kinderen deze manier van werken? In hoeverre zien we ontwikkeling?
- * Vrijheid en verantwoordelijkheid van leraren versus de rol van de ib'er, van een controlerende rol naar een meer ondersteunende rol.

Op 24 maart 2020 wordt opnieuw een netwerkdag voor dalton-ib'ers gehouden. Meer informatie is te verkrijgen bij Vera Otten, v.m.otten@saxion.nl.

plan: Wat kun je of moet je doen voor dat doel?

Je mag aan dat doel werken met behulp van een werkblad uit de methode, misschien kun je het op de computer leren. Misschien kun je het van een andere leerling leren, of een instructiefilmpje bekijken. Je mag ook zelf iets bedenken. En kom je met 'bewijzen' wanneer je het doel bereikt hebt?

Uiteraard kan dit niet bij alle doelen op school generaliseerd worden, maar het oefenen van de denkwijze of 'chef' van het eigen leren te worden, is essentieel op een daltonschool.

In gesprek met de leraar

Zo'n werkwijze vraagt wel van leraren. Leraren moeten de doelen van de brede vormingsgebieden overzien, vaardig zijn om kinderen te leren om eigen plannetjes te laten maken en dat voor al die verschillende kinderen in de groepen. Hierin ligt een grote opdracht voor de dalton-ib'er.

Daarom is het gewenst dat de ib'er samen met de daco vanuit de daltonvisie in gesprek komt met leraren over hoe meer eigenaarschap van kinderen gerealiseerd kan worden en hoe kinderen die daarbij speciale aandacht vragen, begeleid moeten worden.

Heeft jouw school die leuke daltonleesposter al?

Bestel 1 of meer posters en krijg er een uitdagend lespakket bij!

Daltonvenster
advies - begeleiding - onderzoek

Dick de Haan: info@daltonvenster.nl

DALTONVISIE
WENSTJE MOOIE
FEESTDAGEN,
EEN HEERLIJKE
VAKANTIE
EN EEN
ONBELEMMERD
2020!

Onbelemmerd lezen?

Neem een eigen lerarenabonnement van € 20, het studentenabonnement van € 10, of het algemene tarief van € 25.

Ga naar daltonvisie.nl.